

Sisme electoral i crisi de règim

- No sembla que Khamenei i Ahmadinejad hagin de fer de la renda petrolera una palanca de progrés

MATEO MADRIDEJOS, periodista i historiador

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 28.06.09

Des del bany de sang del 20 de juny, l'endemà que el Guia Suprem, l'aiatol·là Ali Khamenei, recolzés amb fermesa la reelecció del president Mahmud Ahmadinejad, «un judici diví», i sermonegés els manifestants, la marea verda va anar perdent força davant els mecanismes repressius del règim, de manera que la revolta prodemocràtica de Teheran va entrar en el seu ocàs al carrer, tot i que les seves seqüeles s'anuncien tan duradores com imprevisibles. Com a Budapest el 1956 o a Pequín el 1989, els repressors i immobilistes han guanyat provisionalment la partida, però el combat continua a través d'altres mitjans.

El sistema teocràtic ha estat sacsejat en els seus fonaments amb més força i vehemència que altres vegades. El principi velayat-e faqih, el govern pel teòleg jurista suprem, el Guia de la Revolució, que consagra l'hegemonia del poder religiós sobre l'estatal, ha perdut legitimitat perquè Khamenei, l'àrbitre inapel·lable, va prendre partit per una de les faccions en pugna i va beneir el que sembla ser un cop d'Estat d'Ahmadinejad i els seus sequaços en el camí cap a la tirania. No s'ha d'oblidar que tots els que concorrien a les urnes formaven part de l'oligarquia religiosa instaurada per Khomeini el 1979 i cap qüestionava els fonaments del poder.

La República Islàmica és la conseqüència d'un doble fracàs: de la monarquia autoritària del xa, aliada d'Occident en la guerra freda, amb un

programa de despotisme modernitzador, però també del nacionalisme liberal del primer ministre Mossadeq, enderrocat per un cop militar instrumentat per la CIA (1953), i d'Ali Xari (1935-1977), que es va oposar a la dictadura dels clergues i va inspirar un moviment antiimperialista i de progrés social. Va triomfar el 1981 el magisteri clerical predicat per Khomeini, però l'esperança liberal va tornar a ser encarnada per un altre clergue, el president Mohammad Khatami, elegit el 1997, que va defraudar les expectatives per l'oposició ferotge dels integristes.

Amb l'elecció d'Ahmadinejad el 2005, la República Islàmica va quedar sumida en la foscor intel·lectual i la paràlisi política. Les divisions intestines de l'oligarquia i l'estructura feudalitzant promoguda pel clero, en contradicció amb el poder polític que sorgeix de les urnes, alimenten un panorama confús i dificulten el pronòstic: si persistirà la confrontació o si els principals actors, pertanyents a la mateixa casta, arribaran a un pacte d'interessos. Les pretensions modèliques de la República Islàmica han estat trepitjades per les seves milícies, perquè el sisme electoral aprofundeix la crisi de règim.

La tràgica experiència suscita algunes reflexions sobre el trist destí dels moderats en l'orbe musulmà, on les eleccions són trucades quan no atorguen el poder als retrògrads, de manera que acaben prevalent els acèrrims partidaris de l'aliança indestructible i la supremacia de la mesquita sobre el poder civil. Els moderats a qui va al·ludir el president Obama en el seu discurs multicultural del Caire s'esfumen en el paisatge dictatorial d'Egipte, vacil·len entre la mesquita i el palau, com a Bagdad, o estan condemnats a l'ostracisme sota la fèrula de les interpretacions més rígides de l'islam, com a l'Aràbia Saudita.

Amb l'Iran petrolier situat al centre dels nous equilibris globals, la llibertat i les reformes al Pròxim Orient, com la via menys onerosa de modernització i estabilitat, expliquen la controvèrsia suscitada als Estats Units per la cautelosa reacció del president Obama. ¿Com es pot ajudar els que enarboren la bandera de la llibertat sense provocar la fúria dels interlocutors propietaris del petroli i a la recerca de la bomba? «Deixem l'Iran als iranians», preconitzen els realistes dels dos partits. Però el fons d'idealisme que subsisteix a Washington va inspirar els que repliquen: «El realisme a l'Iran es diu llibertat», persuadits que només el lliure examen i la democràcia poden mitigar el fanatisme religiós, l'endarreriment i la volatilitat regional.

Els neoconservadors critiquen un Obama dubitatiu o feble, que fins i tot va declarar que no veia diferències essencials entre Ahmadinejad i Mussavi, perquè tots dos defensaven les ambicions nuclears, i van recordar la filípica de Ronald Reagan contra «l'imperi del mal» (1982) o l'apel·lació a Gorbatxov perquè enderroqués el mur de Berlín (1987). Però els realistes prefereixen recordar Bush pare i la seva cautelosa actitud mentre es quarterava l'imperi soviètic el 1989. Obama va alçar finalment el to, per denunciar el puny de ferro de la dictadura iraniana, al comprovar com la seva prudència era manipulada a Teheran, anticipant la desagradable perspectiva d'una intransigència reforçada del botxí de la revolució verda.

La fragilitat de la revolta iraniana radica en el seu caràcter espontani i acèfal, en l'absència d'un líder capaç d'articular una alternativa i galvanitzar les masses, com passa en els règims polítics que no toleren la menor tebiesa en la submissió dogmàtica. El PC xinès, per fer oblidar la

matança de Tiananmen, va buscar en la prosperitat econòmica un substitut de la legitimitat. No sembla probable, però, que el tàndem Khamenei-Ahmadinejad sigui capaç de modernitzar el país i fer de la renda petrolera una palanca de desenvolupament en comptes de fer-la servir com un instrument de la caritat i el clientelisme d'un sistema esquerdat.